

Пригодій М.А.

*доктор педагогічних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи*

Інститут професійної освіти НАПН України, Україна

РОЗВИТОК ЦИФРОВОГО ГРОМАДЯНСТВА МОЛОДІ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Цифрові технології все більше проникають в усі аспекти життя, від комунікації до комерції, потреба у відповідальній цифровій поведінці стає все більш критичною. Цифрове громадянство стосується норм, практик і навичок, необхідних для безпечної, етичної та відповідальної навігації в цифровому середовищі. Воно охоплює цифрову грамотність, розуміння прав та обов'язків, етичну поведінку та здатність до позитивної участі в онлайн-спільнотах [1].

У міру того, як галузі інтегрують цифрові технології у свою діяльність, зростає попит на цифрово грамотних і відповідальних працівників. Таким чином, перед закладами професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О) стоїть завдання не лише підготувати здобувачів освіти до обраної ними професії, а й виховати з них відповідальних та обізнаних у цифрових технологіях громадян [2, с. 181].

Проведений аналіз поточного стану освіти з цифрового громадянства у закладах П(ПТ)О, дозволив визначити виклики та основні напрями дії для ефективної інтеграції цифрового громадянства у систему професійної підготовки.

Розвиток цифрових технологій трансформував робоче місце, а цифрова грамотність стала ключовою навичкою в усіх галузях. Однак, хоча П(ПТ)О традиційно зосереджується на практичних і технічних навичках, включення освіти з питань цифрового громадянства залишається обмеженим. Ця прогалина становить значну проблему, оскільки молоді люди, які вступають на ринок праці, можуть бути технічно грамотними, але не мати необхідних навичок для відповідальної навігації в цифровому середовищі.

Цифрове громадянство охоплює різні компетентності, які необхідні для вирішення таких проблем, як дезінформація, кібербулінг, конфіденційність даних та цифрові права. Оскільки молодь все більше покладається на цифрові платформи для навчання, спілкування та роботи, зростають і ризики, пов'язані з безвідповідальною цифровою поведінкою. Без належної освіти з питань цифрового громадянства здобувачі освіти ризикують стати жертвами шкідливої поведінки в Інтернеті, що може мати серйозні особисті та професійні наслідки [3, с. 8-11].

Дослідження показує, що, незважаючи на зростаюче визнання важливості цифрового громадянства, його інтеграція у професійну освіту залишається непослідовною. Багато закладів П(ПТ)О ще не повністю впровадили навчання цифровому громадянству (з 72 закладів, що прийняли участь у опитуванні 44 не розглядає даний аспект як самостійну проблему), часто через брак ресурсів (32 заклади), досвіду викладачів (23 заклади) та інституційної підтримки (19 закладів). У деяких випадках розглядаються питання цифрової грамотності (58 закладів), але ширшим аспектам цифрового громадянства, таким як етична поведінка (69 закладів) та критичне мислення (37 закладів), приділяється менше уваги.

Викладачі у закладах П(ПТ)О часто повідомляють, що відчують себе недостатньо підготовленими до розвитку цифрового громадянства молоді (65 % опитаних), посиляючись на потребу у власному професійному розвитку з даного питання та наявних ресурсах. Дослідження виявило, що там, де цифрове громадянство викладається (28 закладів), це часто відбувається фрагментарно, без належної координації між різними курсами та відділеннями. Така фрагментація призводить до прогалин у розумінні та застосуванні здобувачами професійної освіти принципів цифрового громадянства.

Незважаючи на ці виклики, є багатообіцяючі приклади у закладах П(ПТ)О, які успішно інтегрували цифрове громадянство у свої навчальні програми (9 закладів). Ці заклади зазвичай застосовують цілісний підхід, впроваджуючи цифрове громадянство в різні предмети, а не розглядаючи його як окрему тему. Наприклад, програми підготовки включають дискусії про етику в Інтернеті та відповідальне використання соціальних мереж у курси з комунікації, тоді як інші розглядають питання конфіденційності даних та кібербезпеки в рамках навчальних програм з «Інформаційних технологій».

Доведено, що для розвитку цифрового громадянства молоді у системі професійної освіти необхідно виконати комплексну програму, що включає чотири напрями дії [4].

По-перше, введення освітньої складової, що включає цифрове громадянство в різні предмети. Такий підхід гарантує, що цифрове громадянство не буде ізольованим, а буде посилюватися протягом усього періоду навчання здобувачів освіти.

По-друге, забезпечити безперервний професійний розвиток для викладачів з питань ефективного розвитку цифрового громадянства здобувачів освіти. Це включає в себе навчання останнім цифровим тенденціям, безпеці в Інтернеті та розвитку критичного мислення й етичної поведінки в цифровому контексті.

По-третє, посилення практичної підготовки на засадах проєктного навчання, що вимагає від здобувачів професійної освіти дослідження та вирішення таких питань, як кібербезпека, конфіденційність в Інтернеті або етика цифрового

маркетингу. Такий практичний підхід не лише зміцнює концепції цифрового громадянства, а й готує майбутніх фахівців до викликів, з якими вони стикатимуться у своїй кар'єрі.

По-четверте, забезпечення ефективного оцінювання цифрового громадянства засобами цифрового портфоліо, експертного оцінювання, рефлексивного есе тощо. Таке оцінювання може надати здобувачам професійної освіти конструктивний зворотний зв'язок щодо їхньої цифрової поведінки та допомогти їм глибше зрозуміти суть цифрового громадянства.

Отже, розвиток цифрового громадянства молоді у системі професійної освіти має реалізовуватись як комплексна проблема. Зміст підготовки до цифрового громадянства, має бути інтегрований у навчальні програми різних дисциплін та підтримуватися постійним професійним розвитком педагогів. Хоча існують певні виклики, зокрема обмеженість ресурсів і швидкий темп технологічних змін, їх можна подолати за допомогою стратегічного планування і прагнення до постійного вдосконалення викладачів.

Література

1. *VidiiAi Education Action Plan (2021-2027)*. Еигореап Сотті88іоп, 2020. ЦКЪ: <http://es.enhora.eu/egicсайоп/egicсайоп-іп-іііе-ен/гіштііа1-егііісайоп-асіоп-рлан ен>
2. Пригодій М.А. Цифрова трансформація професійної та фахової передвищої освіти в умовах євроінтеграції. *Інноваційні підходи до розвитку компетентнісних якостей фахівців в умовах професійного становлення: матеріали УШ Міжн. наук.-практ. конф. (Ізмаїл, 19-20 квітня 2024 р.)*. Запоріжжя: АА Тандем, 2024. С. 181-184. ЦКЪ: <http://iib.iitca.aou.ua/it/eripii/742124>
3. *Beueiorind anP rgotoiind AidiiAi cШгеткір eAucaiion*. КесошшепТаііоп СМ/Кес (2019)10 аТоріеТ Бу ібе Сошшіее ог Міпі8Іег8 ог ібе Соипсіі ог Еигоре оп 21 КоуешЬег 2020. Соипсіі ог Еигоре. 2020. 25 р. ЦКЪ: <http://gt.coe.int/Шeye1оріпа-апТ-рготоііпа-Тіаііа1-сііі2еп8Ьір-еТисаііоп/1680а236с0>
4. *Актуальні проблеми молоді в сучасних соціально-економічних умовах: матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (Житомир, 23 березня 2018р.)*. Житомир: ПП «ДжіВіЕс», 2018. 125 с. ЦКЪ: <http://ии.ети.иа/иріоаТ/Каика/Еіесігоппі паикоуі уіТаппуа/Асі ргобіеті то 1оТі 7ЬЕО! таіег согп 18,рТг>